

Nederland was in 2002 het eerste land ter wereld dat euthanasie legaliseerde. Hoewel veel landen de toepassing ervan beperken tot mensen die lijden aan lichamelijke pijn of ziekte, wordt geestesziekte ook erkend als een legitieme reden voor euthanasie.

Begin augustus bezocht ik Ellen Bukema (63), een inwonster van Soest. Ze is getrouwd met Rob (64) en samen hebben ze 4 kinderen gekregen. Op een plank in de woonkamer van het huis dat ons verwelkomde, toonde ze de herinneringen aan hun oudste dochter, Esther, die twee jaar geleden op 33-jarige leeftijd overleed.

"Ik heb altijd het gevoel gehad dat mijn dochter ergens gevangen zat. Pas nadat haar euthanasieverzoek is geaccepteerd, voelt ze zich eindelijk bevrijd," zei Ellen en liet me een foto zien van Esther die twee weken voor de euthanasie was genomen. Ze hield haar lievelingsknuffel vast tegen de achtergrond van de ochtendzon, met een vredige glimlach op haar gezicht.

Esther begon op 17-jarige leeftijd te lijden aan een eetstoornis en lag vanaf haar 17e met psychische problemen in en uit het ziekenhuis. Ellen en Rob reisden heel Nederland door op zoek naar een arts die Esther zo goed mogelijk kon behandelen, terwijl ze hun drie andere kinderen opvoedden.

Desondanks bleven Esthers suïcidale gedachten aanhouden en ging ze door met zelfbeschadiging.

Toen haar dochter in 2012 besloot om euthanasie aan te vragen, accepteerde Ellen Esthers beslissing.

"Omdat ik als verpleegkundige heb gewerkt, begreep ik dat niet alle ziekten met succes kunnen worden genezen," legt ze uit.

Na enige tijd nam ze contact op met een kliniek die euthanasie uitvoerde, maar ze werd afgewezen en niet in staat geacht om redelijke beslissingen te nemen en werd opgenomen op een gesloten afdeling.

Haar symptomen verbeterden daarna niet echt, en Esther liet Ellen en andere familieleden weten dat ze in 2019 opnieuw euthanasie wilde.

Bijna twee jaar later, op 10 december 2021, vond uiteindelijk de euthanasie plaats. Esther bracht de laatste zes weken van haar leven bij haar ouders door. Haar broers en zussen kwamen zoveel mogelijk thuis.

Ellen herinnert zich die tijd als een bevredigende periode; het was zo mooi om samen naar het afscheid toe te leven. We hebben mooie herinneringen gemaakt met elkaar, hoe klein ook maar zo belangrijk. Iedereen nam afscheid van Esther op zijn eigen manier.

Op de dag van het afscheid kwamen alle kinderen met hun partners thuis en zo was de hele familie bij elkaar.

Esther stond 's ochtends vroeg op en wachtte op het moment.

Ze maakte een wandeling in de buurt samen met haar ouders en legde een legpuzzel samen met iedereen.

Nog een laatste knuffel voor iedereen, alles was gezegd. Het was goed zo.

Om 14.30 uur arriveerde de arts die verantwoordelijk was voor de uitvoering van euthanasie.

Esther kleedde zich om in haar lievelingskleren en trok een sok van elk van haar ouders aan. Daarna omhelsde ze de hele familie en las een zelfgeschreven gedicht voor.

'Als ik doodga, hoop ik dat je erbij bent...

Dan zal ik rustig doodgaan...

Dan hoeft niemand verdrietig te zijn.'

Ze ging naar boven naar haar kamer, die ze sinds haar kindertijd gebruikte, en ging op haar bed liggen. Ellen ging naast Esther liggen, en Rob en haar broer hielden haar hand vast, zo waren ze samen bij het laatste moment van Esther.

Bijna 2 jaar later heeft Ellen geen spijt en voelt goed dat Esther op deze manier is overleden. Ze wordt echter nog dagelijks getroffen door een gemengde emotie van vredesgevoel omdat ze de wens van haar dochter heeft kunnen vervullen na meer dan 15 jaar vechten tegen de ziekte, en tegelijkertijd verdriet over het verlies van haar dochter.

Ellen zegt over euthanasie: "Ik vind het belangrijk dat iedereen de mogelijkheid heeft om zelf een waardig einde te kiezen. Enkel omdat er een systeem bestaat, betekent niet dat iedereen er gebruik van moet maken. Het is een onomkeerbare beslissing, daarom moet er met grote zorgvuldigheid mee worden omgegaan. Esther koos niet voor zelfmoord, maar voor euthanasie, zodat ze niet eenzaam hoefde te gaan en omringd kon worden door de mensen van wie ze hield."

Volgens nationale statistieken zijn er vorig jaar 8.720 euthanasiegevallen uitgevoerd in Nederland. Dit is ongeveer 2,5 keer zoveel als bij de start van het systeem. De verhouding van euthanasie als doodsoorzaak is de afgelopen paar jaar ongeveer 4 tot 5 procent.

In een nationale opiniepeiling in 2019 was 87% van de respondenten voorstander van euthanasie. 75% was voor euthanasie voor kinderen met ongeneeslijke ziekten en mensen met ernstige psychische aandoeningen, en 80% zei dat euthanasie voor mensen met dementie ook gepast was.

Psychiater Menno Oosterhoff, die Esther een second opinion gaf over de mogelijkheid van euthanasie, erkent dat het moeilijk is om euthanasie toe te passen op mensen met psychische aandoeningen. Dit komt omdat het verlangen om zelfdoding zelf een symptoom van de ziekte kan zijn, en als de ziekte behandeld kan worden, zal het verlangen ook verdwijnen.

Oosterhoff erkent dat het niet eenvoudig is om vast te stellen dat iemand geen hoop op herstel meer heeft, maar je moet dat niet daarom uit de weg gaan en zegt: "Als artsen het verlangen van de patiënt om te sterven negeren en alleen proberen hoop te geven, verlengen ze het lijden van de patiënt misschien alleen maar."

Kit Vanmechelen, een kinderpsychiater die samenwerkt met Oosterhoff om ouders te ondersteunen die hun kinderen hebben verloren aan euthanasie vanwege een geestelijke

ziekte, zegt: "Sommige geestesziekten kunnen niet worden behandeld, zoals terminale kanker. Artsen kunnen patiënten niet vertellen dat ze op een wonder moeten wachten."

Er zijn ook debatten over verdere verruiming van de euthanasie mogelijkheden, waarbij euthanasie mogelijk wordt voor mensen boven de 75 jaar oud zonder medische aandoening. In 2020 werd dit wetsvoorstel in de Tweede Kamer aangenomen, maar het is nog niet van kracht.

Oosterhoff is ook tegen het wetsvoorstel en zegt dat het euthanasiesysteem, dat gebaseerd is op een strikte diagnose door een arts, zou kunnen verstoren.